

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ ΣΤΗΝ «ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ»

Κριτική προσέγγιση στο έργο του Π. Κονδύλη

Στέφανος Δημητρίου, διδάσκων στο Παν/μιο Πατρών, Τμήμα Φιλοσοφίας

1. Εννοιολογική απαρτίωση και μεθοδολογικό πλαίσιο της «περιγραφικής θεωρίας της απόφασης»

Η «περιγραφική θεωρία της απόφασης» συστήνεται ως μια θεωρία ανάλυσης των ανθρώπινων πράξεων, με άξονες τις έννοιες της αυτοσυντήρησης και της διεύρυνσης της ισχύος, στις οποίες αποδίδεται πλήρης οντολογική προτεραιότητα. Στη θεωρία του Παναγιώτη Κονδύλη οι ανωτέρω έννοιες, συμπλεκόμενες με το ζεύγμα «φίλου-εχθρού», συγκροτούν την προκαταρκτική συνθήκη για τη διαμόρφωση ταυτότητας και για την ανάδυση της υποκειμενικότητας. Δηλαδή, η επιλογή μιας στάσης ή ενός πλέγματος πεποιθήσεων, τις οποίες ενστερνίζεται το υποκείμενο, συνιστά «απόφαση» η οποία αναδεικνύει μια κοσμοεικόνα κατάλληλη να εγγυηθεί τον αναγκαίο για την αυτοσυντήρηση του υποκειμένου προσανατολισμό¹.

Δοθέντος του γεγονότος ότι η συγκεκριμένη θεωρία εκφάινεται ως αξιακός μηδενισμός, ο οποίος διακηρύσσει ότι ο κόσμος και ο άνθρωπος δεν έχουν καμιά αντικειμενική αξία και νόημα, η ανάδυση της υποκειμενικότητας μέσω της απόφασης δεν αποτελεί ορθολογική πράξη, η οποία εδραιώνει μια σχέση μεταξύ υποκειμενικού-αντικειμενικού, αλλά συνιστά ένα πεδίο υπαρκτικής αυτοκατανόησης του υποκειμένου μέσω των εννοιών της διασφάλισης της αυτοσυντήρησης και της επίτασης της επιδιωκόμενης ισχύος².

Η «περιγραφική θεωρία της απόφασης», αναφερόμενη σε όλες τις πτυχές της φιλοσοφικής σκέψης και έρευνας –γνωσιοθεωρία, πολιτική φιλοσοφία, συγκρότηση των επισημών και των εννοιών της– εγείρει καθολικές αξιώσεις αντικειμενικής αλήθειας (άρα αποκρούει και αρνείται το επιτίμιο του σχετικισμού) και αντιπαράθεται προς τις κανονιστι-

---

1. Παναγιώτης Κονδύλης, *Ισχύς και απόφαση*, Στιγμή, Αθήνα 1991, σελ. 20. Στο εξής θα αναφέρεται ως *ΙΑ*.

2. Παναγιώτης Κονδύλης, *ΙΑ*, σελ. 213.

κές θεωρίες. Κατά την περιγραφική θεωρία της απόφασης, αυτές οι τελευταίες προβάλλουν αξιώσεις εγκυρότητας, καθολικής ισχύος, δεσμευτικότητας και αντικειμενικότητας, οι οποίες είναι αδικαιολόγητες, εφόσον αποτελούν «μεταμφιέσεις» της αξίωσης για κατίσχυση και περαιτέρω διεύρυνση της ισχύος³.

Επί τη βάση αυτής της παραδοχής, ο Κονδύλης ελέγχει τον κανονιστικό λόγο των θεωριών, οι οποίες προβάλλουν αξιολογικά και ορθοκανονιστικά προτάγματα, και διαπιστώνει ότι είναι έγκρυπτη στον πυρήνα αυτών των θεωριών η κοσμοθεωρητική πεποίθηση και επιλογή που επιρρωνύει σκοποθεσίες και αξιώσεις ισχύος απόμων και ομάδων. Ταυτοχρόνως, προβάλλει αυτές τις αξιώσεις υπό τη μορφή προταγμάτων τα οποία τίθενται στην υπηρεσία του γενικού οφέλους⁴.

Μια κανονιστική θεωρία, κατά τον Κονδύλη, δεν εκδιπλώνει ούτε αποκαλύπτει το στοιχείο της «απόφασης» που τη συγκροτεί. Αντιθέτως, διά της προβολής των ορθοπρακτικών και δικαιοκίων αιτημάτων της, συνυφαίνεται και αυτή με το οντολογικής υφής και προτεραιότητας ζεύγμα «φίλου-εχθρού», όπου η επιλογή του «φίλου», εν επιγνώσει της ύπαρξης του «εχθρού», ενεργοποιεί τον μηχανισμό της θεωρίας και εμβάλλει στον κανονιστικό της λόγο το σύνολο των αξιολογικών προσδιορισμών, τους οποίους επιδασιλεύει στα καθολικής ισχύος αιτήματά της.

Έτσι, η δεσμευτικότητα, την οποία αξιώνει μια κανονιστική θεωρία, είναι επί της ουσίας η αμφίεση με την οποία καλύπτεται η «γυμνή απόφαση». Αντιθέτως, η «περιγραφική θεωρία της απόφασης», ταυτοχρόνως προς τον διακεκηρυγμένο μηδενισμό της, τονίζει και την αξιολογική της ουδετερότητα, αξιώνοντας απλώς την καθαρή περιγραφή ως μόνη δυνατότητα για το θεωρητικό λόγο και για την επιστημονική εξήγηση, επανεισάγοντας έτσι το θετικιστικό *lapsus* της αντικειμενικής περιγραφής, συμφυρόμενο με τον αξιολογικό σχετικισμό.

Στην «περιγραφική θεωρία της απόφασης» η αξιολογική ουδετερότητα προβάλλει ως εμμενές γνώρισμα μιας φιλοσοφικής ανθρωπολογίας, η οποία κηρύσσει την παραίτηση από την εξιδανικευμένη απαίτηση για γνωστική προσέγγιση της αλήθειας και της πρόσληψης του νοήματος του κόσμου⁵. Άμεση συνέπεια μιας τέτοιας θέσης είναι η παραίτηση από το ζωντανό κόσμο του ανθρώπινου πράττειν –το οποίο θέτει αιτήματα και προβάλλει αξίες, για να καταστήσει υπαρξιακά προσπελάσιμο τον ανοίκειο κόσμο– και η καταφυγή στον ερμηνευτικό ορίζοντα της αξιολογικής ουδετερότητας, η οποία επαναφέρει στο προσκήνιο το ανεξάρτητο από πάθη και προκαταλήψεις και παραμένον σε πλήρη διαφάνεια νεωτερικό υποκείμενο.

Ως τέτοιο υποκείμενο αυτοπροσδιορίζεται ο θεωρητικός της «περιγραφικής θεωρίας της απόφασης», στην προσπάθειά του να εξισορροπήσει την αξιολογική ουδετερότητα,

3. Μιχάλης Παπανικολάου, «Η έννοια της ισχύος στο *Ισχύς και απόφαση*», περιοδικό *Νέα Εστία*, τχ. 1717, τόμος 146, Νοέμβριος 1999, σελ. 539.

4. Κοσμάς Ψυχοπαίδης, «Η απόφαση για θεωρία στη θεωρία της απόφασης του Παναγιώτη Κονδύλη», *Νέα Εστία*, τχ. 1717, τόμος 146, Νοέμβριος 1999, σελ. 500.

5. Παναγιώτης Κονδύλης, *Η Ηδονή, Η Ισχύς, Η ουτοπία*, Στιγμή, Αθήνα 1992, σελ. 53.

της οποίας την αναγκαιότητα διασαλπίζει, με την αιτούμενη από την ίδια την περιγραφική θεωρία καθολική εγκυρότητα⁶. Στις εκδιπλώσεις αυτής της καθολικής αξίωσης για εγκυρότητα και αντικειμενική αλήθεια, όπως προβάλλονται από την «περιγραφική θεωρία της απόφασης», εντοπίζεται και το αφετηριακό σημείο από το οποίο εξικνεύεται ο τρόπος πρόσληψης της πραγματικότητας από την ίδια τη θεωρία. Αυτό το αφετηριακό σημείο συμπίπτει με τη βασική παραδοχή ότι η ύπαρξη –υπό μορφήν ατόμου ή συνομαδώσεων, μεταξύ συμμαχούντων αλλά και ανταγωνιζόμενων υποκειμένων– αποτελεί την έσχατη και μη περαιτέρω αναγώγιμη πραγματικότητα⁷. Στον ορίζοντα της έριδας για την απόκτηση και επίταση της ισχύος, τον οποίο διανοίγει η πραγματικότητα του διαρκούς και ατέρμονος πολέμου, αναδεικνύεται η οντολογική συνθήκη αυτοαναγνώρισης του ρόλου των υποκειμένων και αυτοκατανόησης της ταυτότητάς τους, η οποία ορίζεται ως σχέση «φίλου-εχθρού»⁸.

Με αυτό τον τρόπο, η «περιγραφική θεωρία της απόφασης» αναδεικνύει μια μορφολογία της σκέψης, έκτυπο χαρακτηριστικό της οποίας είναι η διαρκής εναλλαγή των δύο πόλων του αντιθετικού ζεύγματος «φίλου-εχθρού», αναλόγως προς την υφή των κοσμοθεωρητικών πεποιθήσεων και των αποβλέψεων ισχύος, τις οποίες εγκολπώνεται καθένας από τους όρους του ζεύγματος⁹. Επί πλέον, η ταυτότητα του «εχθρού» συντείνει στην ενίσχυση της συνοχής των συνομαδώσεων, οι οποίες συσπειρώνονται ως φίλιες δυνάμεις και προσαποκτούν ταυτότητα ενώπιον του κινδύνου που απειλεί την αυτοσυντήρηση. Αυτός είναι ο ορίζοντας όπου διανοίγεται η απόφαση στην οποία ενθυλακώνεται το πλέγμα των προενοήσεων και προκαταλήψεων, οι οποίες αποτελούν το ενδιάιτημα της θεωρίας. Αυτές οι προθεωρητικές αποφάσεις δεν προϋποθέτουν κάποιο υποκείμενο που τις επιλέγει και τις λαμβάνει, αλλά προϋπάρχουν ως δυσσερμήνευτα περιεχόμενα και δυσδιάκριτες σκιές που συσκοτίζουν τη διαφάνεια της ειλημμένης από την ανθρώπινη οντότητα κοσμoeικόνας¹⁰. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το πλέγμα των αποφάσεων, ως πεδίο όπου εντοπίζονται τα χαρακτηριστικά που υφαίνουν τη μορφολογία του κοσμοθεωρητικού προσανατολισμού των δρώντων, αίρει τη διάκριση μεταξύ κριτικού επιχειρήματος και μη κριτικού λόγου. Δηλαδή, η «περιγραφική θεωρία της απόφασης», ως αξιολογικώς ουδέτερη και αρνησιστράτευτη περιγραφή, εν αντιθέσει προς τις κανονιστικώς προσανατολισμένες θεωρίες, αντιμετωπίζει και τους ορθολογικούς αντιπάλους της ως λειτουργικούς μοχλούς στο μηχανισμό δράσης και προβολής των ορθοκανονιστικών, αξιακών αιτημάτων, ο οποίος ενεργοποιείται από την «απόφαση».

Έτσι, η προβολή της «γυμνής απόφασης» στο περιεχόμενο και τα προτάγματα των

6. Παναγιώτης Κονδύλης, «Οφειλόμενες απαντήσεις», *Λεβιάθαν*, 15, 1994, σελ. 111.

7. Carl Schmitt, «Πολιτική Θεολογία», *Λεβιάθαν*, 15, 1994, σελ. 138.

8. Στέλιος Βιρβιδάκης, «Σχόλια στο *Ισχύς και Απόφαση*», *Λεβιάθαν*, ό.π., σελ. 99.

9. Παναγιώτης Κονδύλης, «Επιστήμη, ισχύς και απόφαση», *Δευκαλίων*, περίοδος Γ', τόμ. 12, τχ. 2, Φεβρουάριος 1994, σελ. 159.

10. Παναγιώτης Κονδύλης, *ΙΑ*, σελ. 49.

κανονιστικών θεωριών ορίζει το χώρο όπου εκτυλίσσεται η αντιπαράθεση μεταξύ περιγραφικού ντεσιζιονισμού και κανονιστικού, φιλοσοφικού λόγου¹¹.

2. Οι προϋποθέσεις και οι ορίζουσες του περιγραφικού ντεσιζιονισμού: μεθοδολογικός στομισμός και αξιολογικός σχετικισμός

Η «περιγραφική θεωρία της απόφασης» προϋποθέτει την έννοια της «απόφασης» ως όρο ο οποίος προσλαμβάνει το ιδιαίτερο περιεχόμενό του εντός του συγκεκριμένου ενδοθεωρητικού πεδίου. Ο όρος υποδηλοί την ύπαρξη ενός ερμηνευτικού ορίζοντα στον οποίο είναι δυνατό να διακρίνουμε τα έκτυπα γνωρίσματα όλων των προϋποθέσεων και υπονοήσεων που προηγούνται κάθε άποψης, σχηματοποίησης και, κυρίως, διαποτίζουν την οιαδήποτε κανονιστική εικόνα του κόσμου, η οποία μπορεί να εγείρει αξιώσεις καθολικής εγκυρότητας¹².

Κατ' αυτόν τον τρόπο, στη διατεινόμενη ότι διαθέτει ορθολογική θεμελίωση κανονιστική εικόνα του κόσμου αντιπαράθετεί μιαν άλλη εικόνα του κόσμου, διαμορφωμένη με το ανεπεξέργαστο –από κάποια ορθολογική θεωρία– υλικό των προλογικών σημασιών και προκαταλήψεων. Έτσι, η «περιγραφική θεωρία της απόφασης» προβάλλει την «απόφαση» ως πρωταρχικό αλλά και ανορθολογικό εφελτήριο από το οποίο εξικνεΐται κάθε έλλογη απόφαση για τη συγκρότηση θεωρίας¹³. Κατά συνέπεια, το ορθολογικό περιεχόμενο του κανονιστικού, θεωρητικού λόγου διαχωρίζεται από την εγκυρότητά του, εφόσον το νόημα αυτής της εγκυρότητας υπάρχει μόνο ως νόημα το οποίο επιρρωνύει και εδραιώνει την ταυτότητα του υποκειμένου και την αυτοκατανόησή του.

Το ενεργούν υποκείμενο της «απόφασης» είναι το υποκείμενο που εκφέρει τον κανονιστικό λόγο της ορθολογικής θεωρίας, η οποία, όμως, εκπίπτει σε ορθολογικό σχεδιάσμα για την εξιδανίκευση ενός υπαρξιακά απροσπέλαστου και ανοίκειου κόσμου, ο οποίος εδράζεται στην ανορθολογική βάση που οικοδομείται με το υλικό των προλογικών σημασιών¹⁴. Ωστόσο, στο σημείο αυτό εμφιλοχωρεί το ερώτημα, που, υπό μορφή ένστασης προς τις αξιώσεις της «περιγραφικής θεωρίας της απόφασης», θέτει το πρόβλημα των προκαθορισμένων μορφικών ιδιοτήτων, τις οποίες αυτή η θεωρία αποδίδει στο υποκείμενο. Δηλαδή, η συγκεκριμένη θεωρία, προκειμένου να συνδέσει το υποκείμενο με τον αγώνα για την απόκτηση και τη διατήρηση ταυτότητας αλλά και με την επίταση της ισχύος, έχει προενοήσει τον κόσμο ως εμπόλεμη περιοχή, όπου εκτυλίσσονται διαρκείς συγκρούσεις, αλλά και ως υπαρκτικό ενδιαίτημα όπου η ανθρώπινη οντότητα κατοικεί αμυνόμενη και επιπυθμένη, συγχρόνως, προς αναζήτηση φίλων δυνάμεων και κατανίκηση των εχθρικών¹⁵.

11. «Δέκα ερωτήσεις στον Παναγιώτη Κονδύλη», *Λεβιάθιαν*, 15, σελ. 21.

12. Παναγιώτης Κονδύλης *ΙΑ*, σελ. 55.

13. Κοσμάς Ψυχοπαίδης, *ό.π.*, (σημ. 4), σελ. 502.

14. Παναγιώτης Κονδύλης, «Επιστήμη, ισχύς και απόφαση», *ό.π.* (σημ. 9), σελ. 167.

15. Παναγιώτης Κονδύλης, *ΙΑ*, σελ. 93.

Σε αυτό το ζεύγμα «φίλου-εχθρού» μπορούμε να αναζητήσουμε τα αρχετυπικά γνωρίσματα της ταυτότητας, αλλά και τον υπαρκτικό ορίζοντα στον οποίο διανοίγεται η διεύρυνση της ισχύος και της αυτοσυντήρησης. Η συγκρότηση αυτού του διπόλου «φίλου-εχθρού», ειλημμένου από τον Καρλ Σμιτ (Carl Schmitt), αποκτά στην «περιγραφική θεωρία της απόφασης» τα γνωρίσματα μιας ανθρωπολογικής σταθεράς, ώστε να αποτελεί και τη μοναδική δυνατότητα εξήγησης και ανακατασκευής των προϋποθέσεων του ανθρώπινου πράττειν.

Στην περίπτωση αυτή, το ζεύγμα «φίλου-εχθρού» τίθεται ως αξιωματική αρχή ως προς τις εξηγητικές δυνατότητες της ίδιας της θεωρίας, αλλά και ως όρος στον οποίο ανάγεται η θεωρητική και πρακτική αντίληψη για τον κόσμο, από τις οποίες διέπονται τα ανθρώπινα ενεργήματα¹⁶. Ακόμη, το ζεύγμα αυτό αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα εντός του ενδοθεωρητικού πλαισίου της «περιγραφικής θεωρίας της απόφασης», διότι η «απόφαση» λαμβάνεται και σχηματοποιείται σε αναφορά με την έννοια του «εχθρού» και πορίζεται το περιεχόμενο της μέσω της πολυσχιδίας των εχθροπραξιών που απειλούν αλλά και ενδυναμώνουν την υπαρκτική ταυτότητα. Αυτές οι πολλαπλές εχθροπραξίες δημιουργούν πολλούς και ιδιαίτερους «κόσμους», οργανωμένους επί τη βάση των διηλεκτών συγκρούσεων, ώστε, εν τέλει, ο κόσμος να ανάγεται σε αυτή την απειρία των σχηματοποιημένων εικόνων του¹⁷. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο ντεσιζιονισμός της «περιγραφικής θεωρίας της απόφασης» φαίνεται συμφυής προς το σχετικισμό, ο οποίος ήδη υπολαμβάνει στις παραδοχές του την αξιολογική ουδετερότητα. Ταυτοχρόνως, ανάγει την πολυτυπία των πολιτισμικών εκφράσεων, των κοσμοθεωρητικών πεποιθήσεων, αλλά και της κοινωνίας, σε έναν ατομικό τύπο, δηλαδή στη σχέση «φίλου-εχθρού»¹⁸.

Στο σημείο αυτό, ο σχετικισμός, που εξεικονίζει την κοινωνική ολότητα ως ενότητα με σχεσιακή διάρθρωση—όπου τα επιμέρους πεδία συνδέονται μέσω των συγκρούσεων, τις οποίες πυροδοτεί η βούληση για «απόφαση» και για διαφύλαξη της αυτοσυντήρησης—συμφύρεται με το μεθοδολογικό ατομισμό. Δηλαδή, η «περιγραφική θεωρία της απόφασης» φαίνεται να προϋποθέτει τον αξιολογικό σχετικισμό του Μαξ Βέμπερ (Max Weber), όπου το αξιακό περιεχόμενο της πολιτικής απόφασης αποκτά ανορθολογικό χαρακτήρα. Αυτός ο σχετικισμός, ο οποίος οδηγεί στην αξιολογική ισοδυναμία μεταξύ όλων των απόψεων και κοσμοθεωρητικών στάσεων, συνυφαίνεται με τον περιγραφικό ντεσιζιονισμό υπό το πνεύμα της ανατροπής του ορθολογικού, διαλεκτικού επιχειρήματος και του διαλογικού, κανονιστικού του πλαισίου¹⁹. Ταυτοχρόνως, όμως, η «περιγραφική θεωρία της απόφασης» διολισθαίνει σε μια κατασκευαστική αυθαιρεσία ως προς την εννοιολογική της απαρτίωση, εφόσον καταφάσκει στο μηδενισμό, ενώ διεκδικεί αντικειμενική αλήθεια ως θε-

16. Θεόδωρος Γεωργίου, «Κριτική της Περιγραφικής Θεωρίας του Παναγιώτη Κονδύλη», *Λεβιάθαν*, 15, 1994, σελ. 87.

17. Παναγιώτης Κονδύλης, *Η Ηδονή, Η Ισχύς, Η ουτοπία*, ό.π. (σημ. 5), σελ. 71.

18. Παναγιώτης Κονδύλης, *ΙΑ*, 133.

19. Κοσμάς Ψυχοπαίδης, ό.π. (σημ. 4), σελ. 505.

μελιωμένο σύστημα αλλά και ως μεταθεωρητικός λόγος με ισχύ τόσο για τη γνωσιοθεωρία και τη σχέση λογικής και αξιών όσο και για την επιστήμη.

Αποτέλεσμα αυτής της ανατροπής είναι η αδυναμία έλλογης συγκρότησης της πολιτικής βούλησης, η οποία, πλέον, νοείται από τον περιγραφικό ντεσιζιονισμό ως έγκρυπτη στη δομή του πράττειν και εκδιπλούμενη μέσα από τις πτυχώσεις της «απόφασης». Κατ' αυτόν τον τρόπο, η «περιγραφική θεωρία της απόφασης» συγκροτείται φορμαλιστικά, ώστε η ανορθολογική διάσταση της βούλησης και η διεκδικούμενη διεύρυνση της ισχύος της να αποτελούν τους διηνεκείς όρους αλλά και τις προϋποθέσεις για την ανασκευή του ανθρώπινου πράττειν, όπως και για τις καθολικές θεωρήσεις και ερμηνείες του πραγματικού. Σε αυτή την περίπτωση, όμως, αναδεικνύεται μόνο μία δυνατότητα προσέγγισης του πράττειν μέσω του διαχωρισμού του λογικού και του αξιακού στοιχείου, τα οποία, αντιθέτως, συνυφαίνονται στη δομή ενός ορθολογικού επιχειρήματος. Αυτή προϋποθέτει ως βασικό γνώρισμα του πράττειν τις ατομικές αποβλέψεις ισχύος, σε βάρος της δυνατότητας για έλλογη και καθολική ανασυγκρότηση των περιεχομένων της ανθρώπινης πρακτικής. Ακόμη αυτή η δυνατότητα προσέγγισης του πράττειν τίθεται κατά παράβλεψη των ερμηνευτικών σχημάτων στα οποία θα μπορούσε να ενταχθεί, εάν αυτά νοηθούν ως γενικοί τύποι όπου το ειδικό, δηλαδή η ατομική επιδίωξη, περιλαμβάνεται και μπορεί να εξηγηθεί από τον πρακτικό λόγο.

Τα ανωτέρω αποτελούν προϋποθέσεις που τίθενται από την «περιγραφική θεωρία της απόφασης», προκειμένου αυτή να διακηρύξει την αδυναμία ανασυγκρότησης του ορθολογικού και αξιακού περιεχομένου της ανθρώπινης πράξης, ώστε να τονίσει εμφαικώς την πρωταρχική λειτουργία του μηχανισμού της «απόφασης». Αυτή η προειλημμένη απόφαση ανατρέχει στους αξιακούς τύπους δεδομένων ιστορικών, πολιτισμικών κατηγοριών, τους οποίους, εν συνεχεία, ανάγει στο στοιχειώδη και θεμελιώδη ατομικό τύπο της οριοθετημένης σχέσης «φίλου-εχθρού». Η συγκεκριμένη αναγωγή είναι σημαντική για το μεθοδολογικό στρατήγημα του περιγραφικού ντεσιζιονισμού, διότι από αυτήν εκκινείται η ανάλυση της δομής των κανονιστικών θεωριών σε προθεωρητικό επίπεδο. Δηλαδή, με αυτό τον τρόπο, προϋποτίθεται η δυαδική αντίθεση «φιλίας-εχθρότητας», ώστε η απηλλαγμένη από εξιδανικευτικές ψευδαισθήσεις «απόφαση», η οποία ενεργοποιεί το μηχανισμό του κανονιστικού λόγου, να ενδυθεί την περιβολή της εξαντικειμενίκευσης των κανονιστικών αιτημάτων που συγκαλύπτουν την πολεμική φύση του πνεύματος, προς την οποία είναι συμφυής η πρωταρχική «απόφαση»²⁰. Αυτή η εξαντικειμενίκευση είναι το προσφυές μέσο για την εξακίνωση των εξουσιαστικών βλέψεων, οι οποίες είναι ενύπαρκτες στη δομή κάθε κανονιστικού, θεωρητικού λόγου. Προκύπτει, λοιπόν, σύμφωνα με τις επιταγές του περιγραφικού ντεσιζιονισμού, μια προκαθορισμένη πορεία για τον κανονιστικό λόγο, όπου αυτός πορεύεται στο ναρκοθετημένο, από τις λανθάνουσες χειραγωγικές αποβλέψεις, πεδίο των θεωρητικών εχθροπραξιών²¹.

20. Παναγιώτης Κονδύλης, *ΙΑ*, σελ. 124.

21. Παναγιώτης Κονδύλης, *στο ίδιο*, σελ. 62, όπου γίνεται εκτενής αναφορά στην έννοια του «εχθρού».

Έτσι, είναι δυνατό να διαπιστώσουμε ότι η «περιγραφική θεωρία της απόφασης» αναπτύσσεται παράλληλα προς τη δυνητική ανάπτυξη που ακολουθεί μια κανονιστική θεωρία, εφόσον η πρώτη ανασυγκροτεί τους στοιχειώδεις όρους που θεμελιώνουν και συνεχουν την κατασκευή της δεύτερης. Δηλαδή, εάν θέλουμε να διακριβώσουμε τη λειτουργία των όρων, οι οποίοι απαρτιώνουν τη μεθοδολογική σπονδύλωση της «περιγραφικής θεωρίας της απόφασης», θα πρέπει να την ανασυγκροτήσουμε επί τη βάση των ενδοθεωρητικών διακρίσεων, οι οποίες αποτελούν τους άξονες της εννοιολογικής συνοχής της.

Κατ' αυτό τον τρόπο, είναι δυνατός ο εντοπισμός διακρίσεων μεταξύ του αληθούς, το οποίο αναφέρεται στην πρωταρχική «απόφαση», και του ψευδούς, το οποίο αφορά την εξαντικειμενίκευση αυτής της «απόφασης», υπό μορφή αξιακού προσανατολισμού του πράττειν, όπως το συλλαμβάνει η κανονιστική θεωρία. Ακόμη, δεν πρέπει να διαλανθάνει της προσοχής η διάκριση μεταξύ του πεδίου της «περιγραφικής θεωρίας της απόφασης», όπου ενσποούνται οι προενοημένες προβλέψεις ισχύος, και το «μετά» το οποίο αποτελεί το πεδίο δοκιμασίας για την ανταπόκριση των συγκαλυμμένων αυτών προβλέψεων. Δηλαδή, ο περιγραφικός ντεσιζιονισμός υπολαμβάνει μια χρονική ακολουθία όπου η εξαντικειμενικευμένη «απόφαση» –επί τη εμφανίσει του «εχθρού»– προσπαθεί να επιτύχει την κατίσχυσή της και, δι' αυτού του τρόπου, αποκαλύπτει την αλήθεια της, η οποία, όμως, έχει ανάγκη από το αναληθές της εχθρικής κοσμοεικόνας, για να επιτύχει και να διασφαλίσει τη δικαιολόγησή της²².

Επόμενο βήμα για την κριτική ανακατασκευή της «περιγραφικής θεωρίας της απόφασης» είναι η εξακρίβωση των τυπικομορφικών χαρακτηριστικών της. Δηλαδή, η θεωρία του περιγραφικού ντεσιζιονισμού προϋποθέτει ένα σημασιολογικό πλαίσιο, εντός του οποίου εξοπλίζει την επιχειρηματολογική σκευή της και βάσει αυτής της προπαρασκευής προβαίνει στις θεμελιώδεις μορφικές διακρίσεις, όπως τις προαναφέραμε, οι οποίες μπορούν να είναι κοινές μεταξύ διαφορετικών ή και αντίπαλων κοσμοεικόνων²³. Αυτή η διακρίβωση των κοινών τυπικομορφικών γνωρισμάτων είναι θεμελιώδης για την «περιγραφική θεωρία της απόφασης», στο βαθμό που αποτελεί προϋπόθεση για την πιθανή διαψευσιμότητά της. Δηλαδή, η ίδια η θεωρία διαψεύδεται μόνο από άλλες θεωρίες, των οποίων τα τυπικά γνωρίσματα έχει συλλάβει και εξεικονίσει αυτού του τύπου ο περιγραφικός ντεσιζιονισμός, και έτσι η «περιγραφική θεωρία της απόφασης» επιβεβαιώνεται κατά τη διάψευσή της.

Σε αυτό το σημείο, το νεοθετικιστικό lapsus της περιγραφής, ως μόνης δυνατότητας για κάθε θεωρία, αφού οι αξιολογήσεις έχουν νεκρωθεί –μετά τον ακρωτηριασμό της δεσμευτικής τους ισχύος στην προκρούστεια κλίνη του αξιολογικού σχετικισμού και της ισοκυρίας όλων των αξιακών προσανατολισμών– συναντάται με την προοπτική της αντικειμενικής αλήθειας. Αυτή η αντικειμενική αλήθεια έγκειται στη διαβολή κάθε καθολικής ερμηνείας και θεωρητικής γενίκευσης η οποία ελέγχεται ως εξουσιαστική απόβλεψη εκ μέρους

22. Κοσμάς Ψυχοπαίδης, *ό.π.* (σημ. 4), σελ. 511.

23. Θεόδωρος Γεωργίου, *ό.π.* (σημ. 6), σελ. 89.

των ενεχομένων στη συγκρότηση των κανονιστικών δεσμεύσεων του πράττειν²⁴. Η μόνη παραδεκτή καθολικότητα είναι η ανθρωπολογία του περιγραφικού ντεσιζιονισμού ως θεωρίας και η πλήρης αποδοχή της εχθροπραξίας σε βάρος της ψευδούς και συγκεκαλυμμένης συναίνεσης. Ωστόσο, αυτή η μετανεωτερική, ως προς τη θεωρητική της σύλληψη, εκδοχή του ντεσιζιονισμού έχει και ισχυρό προνεωτερικό περιεχόμενο. Δηλαδή, υπερβαίνει ακόμη και τις μορφές ιστορικής αμφισβήτησης των ορθολογικών αιτημάτων, αφού δεν αναγνωρίζει στις αξίες ούτε και την ασθενή δεσμευτικότητα που μπορεί να παράσχει το ιστορικό και πολιτιστικό πλαίσιο που τις συγκροτεί²⁵. Βάσει των ανωτέρω μπορούμε να καταλήξουμε στα εξής συμπεράσματα:

Πρώτον, είναι αδύνατη, ως προς τις δυνατότητες της «περιγραφικής θεωρίας της απόφασης», μια αξιολόγηση των αξιών, σε διαφορετικούς ιστορικούς και πολιτισμικούς τύπους του πραγματικού, εφόσον το καθολικό και κανονιστικό σύστημα κρίσης και αξιολόγησης σχετικοποιείται σε τέτοιο βαθμό, ώστε να είναι αδύνατη η ένταξη των επιμέρους τύπων αξιών στο γενικότερο τύπο του ορθολογικώς κριτέου. Άλλωστε ο ενύπαρκτος σε αυτήν τη θεωρία μεθοδολογικός ατομισμός –ο οποίος συνίσταται στο να συγκροτείται και να εδράζεται η θεωρητική κατασκευή του ντεσιζιονιστικού επιχειρήματος στη βάση ενός υποκειμένου που εκδιπλώνει τις πτυχές της κοσμοεικόνας, την οποία εγκολπώνεται ως εκδοχές του ζεύγματος «φίλου-εχθρού»– δεν επιτρέπει μια τέτοια καθολική κρίση και αξιολόγηση των αξιών.

Δεύτερον, αν ο κανονιστικός, θεωρητικός λόγος ενθυλακώνεται σε αξιακούς τύπους, κατόπιν μιας ασυνείδητης «απόφασης», η οποία δραστηριοποιεί τα ανθρώπινα ενεργήματα –όπως πρεσβεύει η «περιγραφική θεωρία της απόφασης»–, τότε δεν είναι δυνατή καμιά ορθολογική ανασκευή και αξιολόγηση των καθολικών προϋποθέσεων του ανθρώπινου πράττειν, μέσω ενός θεωρητικού-πρακτικού λόγου, όπως επίσης είναι αδύνατη και η εννόηση της πολιτικής συγκρότησης μέσω της δικαιοπολιτικής ισχύος των αξιών και της λογικής τους δικαιολόγησης.

Σε αυτή την περίπτωση, ο λόγος αυτός εξασθενεί, προκειμένου να μην ακουστεί η εξουσιαστική του απαίτηση, η οποία συστήνεται με το ψευδώνυμο της συναίνεσης. Έτσι, αυτός ο αξιολογικός σχετικισμός, αναγόμενος στον υπέρτερο αναβαθμό του μηδενισμού, θεμελιώνει μιαν αντίληψη αξιολογικής ουδετερότητας, η οποία, υπό το πνεύμα της αξιολογικής ελευθερίας, συνδιαλέγεται μέχρι και με λεπτοφυείς απολήξεις κοσμοθεωρητικών στάσεων, οι οποίες εδρεύουν στον ανορθολογικό πυρήνα κάθε αυταρχισμού. Αυτές οι στάσεις παρορώνται την ανάγκη ορθολογικού, αναστοχαστικού κριτικού ελέγχου των ιστορικών σχέσεων, οι οποίες, όπως αναδεικνύουν την κανονιστικότητα της βίας και του κατεξουσιασμού, αναλόγως μπορούν και να αρθούν προς την κατεύθυνση της χειραφέτησης

24. Κοσμάς Ψυχοπαίδης, *ό.π.* (σημ. 4), σελ. 512.

25. Σταυρούλα Ταινόρεμα, «Η λογική του πολιτικού: Πολιτική απόφαση και κανονιστική δέσμευση», *Νέα Εστία*, τχ. 1727, τόμ. 148, Οκτώβριος 2000, σσ. 503-505, όπου ασκείται κριτική στις απόψεις περί αξιολογικής ουδετερότητας στις κοινωνικές επιστήμες, και σσ. 509-510, όπου γίνεται λόγος ως προς τα προβλήματα που αναφύονται από τον πολιτικό και αξιολογικό σχετικισμό.

ενός δημοκρατικού πολιτικού πράττειν το οποίο ανήκει σε μια παράδοση που δεν χλευάζει τη συνταγματική πράξη αλλά αναστοχάζεται τις δεσμευτικές αξίες που ρυθμίζουν αυτό το πράττειν.

Τρίτον, η «περιγραφική θεωρία της απόφασης» φιλοδοξεί να απομαγεύσει την κοσμοεικόνα του κανονιστικού, θεωρητικού λόγου. Η ίδια, όμως, ελάχιστα αποφεύγει το δογματισμό της άρνησης για μια κριτική προς τις ανορθολογικές –προνεωτερικές ή μεταμοντερνιστικές– εμβολές, οι οποίες εμφιλοχωρούν και πλήττουν τη συνοχή του κανονιστικού, αξιακού συστήματος του λόγου, το οποίο υφίσταται ως οιονεί κριτικός έλεγχος κάθε χειραγωγικής πρόθεσης. Η κριτική, ως έκτυπο γνώρισμα της νεωτερικής σκέψης και του αξιακού της συστήματος, είναι ίσως η μόνη δυνατότητα για την αποφυγή της φορμαλιστικής σκλήρυνσης αυτής της σκέψης. Εάν, λοιπόν, εγκαταλειφθεί η δυναμική του κρίνειν στα ανθρωπολογικά στερεότυπα που αναδεικνύει η άνευ κριτηρίων ελευθέρως αξιολογούσα κοσμοθεωρητική βλέψη του περιγραφικού ντεσιζιονισμού, τότε παραχωρούμε στις αξιολογικώς ισόκυρες «ημαρτημένες» και πιθανώς ανελεύθερες και αυταρχικές πολιτικές ρυθμίσεις τη δυνατότητα ορθολογικής ανασύνθεσης του πολιτικού πράττειν και δημοκρατικής συνοργάνωσης των κανόνων που θα διασφαλίζουν την αξιακή συνοχή του.

Τέταρτον, το πολιτικό καταπίστευμα που μας παραδίδει η «περιγραφική θεωρία της απόφασης», η οποία προσαγορεύει ως αναγκαία την παραίτηση από την κριτική, είναι η εγκατάλειψη της ιστορικής δυνατότητας για χειραφέτηση. Όταν μόνο η βία και η «απόφαση» μπορούν να χαλκεύουν τα γνωρίσματα που θα χαρακτηρίζουν τον ιδεότυπο και τη μορφολογία της ανθρώπινης πράξης, τότε η διόδευση προς τον ολοκληρωτισμό φαίνεται αναπόδραστη. Σε αυτή την περίπτωση, η ευλαβής γονυκλισία στους ιερόθυτους μύστες των «πολιτικών θεολογιών», οι οποίοι θα έχουν υποκαταστήσει τους φορείς-υποκείμενα ενός ορθολογικού και κριτικού πολιτικού πράττειν, θα είναι η μόνη παραμυθία για τους κακοδαίμονες της κοινωνικής ζωής, των οποίων η «απόφαση» δεν θα είναι ανάλογη της ισχύος που διαθέτουν.